

Isaia 56. & bibamus, cras enim moriemur. Venite ergo & fruamur bonis quæ
 Sapien. 2. sunt, & vramur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vnde olim in
 diuitum epulis apud Ægyptios, vnus quispiam cadauer ligneum, quàm
 proximè ad verum effectum ostendit singulis, dicens: In hunc intuens
 pota, & oblecta te, talis post mortem futurus. Quanquam sit dubium
 quo animo id fecerint, vtrum vt moderatius fruerentur voluptatibus,
 conditionis suæ memores, an auidius, vtpotè mox abituris. Notandum
 autem Græca pleraque habere, ἐν πάσι τοῖς λόγοις; in omnibus sermoni-
 bus; sunt tamen etiam qui habent non λόγοις, sed ἔργοις, hoc est, ope-
 ribus, quomodo legit noster interpres.

CAPVT OCTAVVM.

1 Non litiges cum homine potente, ne incidas in manus il-
 lius.

Vm superiori capite docuerit Sapiens quid quisque diuer-
 sis sigillatim personis præstare debeat, hoc capite & se-
 quenti multis præceptis negatiuis docet potissimum quid
 diuersis hominum generibus non debeat præstari. Itaque
 imprimis proponit certa hominũ genera, quos dicit nõ esse
 irritandos, & ad pugnam vel contentionem prouocandos
 inter quos primũ monet abstinendum à potentibus. Pro, litiges,
 Græcis est Διαμάχῃ, quæ dictio etsi etiam litigare significet, sicut acci-
 pitur in tertia sententia, propriè significat pugnare & dimicare; quæ
 significatio hic magis conueniret, vt intelligatur cum potente non esse
 depugnandum, & viribus certandum, ne quis incidat in manus illius,
 & ab illo viribus superiore vincatur, & durè tractetur. Rectè tamen
 etiam intelligitur iuxta versionè interpretis, cum potentibus & magni
 nominis & autoritatis viris non esse temerè vel iurgandum, vel etiam
 in foro litigandum, ne fortè per potentiam suam vel suorum, aduersa-
 rium suum opprimant, seque vindicent & vlciscantur. Quanquam enim
 lege charitatis, quantum fieri potest, cum nemine sit litigandum, ma-
 ximè tamen prudentia requirit, vt ne cum potentioribus lites susci-
 piantur, quòd ab illis plus sit periculi. Proinde hæ admonitiones sunt
 accipiendæ tanquam instituta moralia, ad tranquillam vitam vtilia, non
 autem sic, vt contrarium agens mox peccet in Deum, sed magis in pro-
 prium commodum.

2 Non contendas cum viro locuplete, ne fortè econtrà consti-
 tuat litem tibi.

Græcis est, μή ποτι ἀντιθέσῃ σε τὴν ὀλίγην, hoc est, ne forte statuat
 contra te pondus, id est, ne fortè suis diuitijs te prægrauet in iudi-
 cio, & etiam si iure non te vincat, sua tamen pecunia efficiat, vt melio-
 rem

rem causam apud iudicem habeat. Sumpta enim est similitudo à bilance, in qua altera pars opposita atque librata sua grauitate vincit, & alteri præponderat. Sic etiam accidit aduersarijs partibus in iudicio, vt cum vna opibus est infirmior, altera potentior, frequenter quæ plus potest, alteram vincat. Noster interpretes per pondus intellexit litem, quòd ea à diuite intentata pauperem grauet. Significatur ergo, neque vulgari contentione, neque iudiciali lite temerè agendum contra virum diuitem, quòd periculum sit ne is pro vulgari contentione excitet econtra litem forensè, aut pro intentata contra se lite in iudicio, nouam instituat contra aduersarium litem, cuius prosequendæ ille impensas ferre non possit, aut in qua grauandus sit iniquitate testium, vel iudicis, pecunia diuitis illius corruptorum. A lite enim cum diuitibus periculum esse ob eorum diuitias, quibus illis facilè est vel testes vel iudices corrumpere, significat, cum subiicit:

3 Multos enim perdidit aurum & argentum, & vsque ad cor regum extendit & conuertit.

GRæca habent, Multos enim perdidit aurum, & corda regum inclinavit. Retinetur adhuc bilancis similitudo, & ostèditur diuitias & opes in huiusmodi cõtentionibus ac disceptationibus plus sæpe valere quàm iustitiam & æquitatem: itaque cauendù ne in eù incidatur aduersarium, qui non tam causã sit futurus superior quàm pecunia. Quod ergo nostra lectio habet; vsque ad cor regum extendit & conuertit; hunc habet sensum: Aurum extendit se non tantum ad inclinandum corda pauperum & insipientium, sed etiam vsque ad inclinandum corda regum, quorum est iudicium ferre, & conuertit sæpe eorum corda, hoc est, peruertit ea ad ferendum iniquum iudicium. quasi dicat; Tam potens est & efficax auri fames, vt etiam corda regum qui & iustissimi esse debent, & auro non ita egent, à iustitia auertat, quantò magis corda inferiorum iudicum, iuxta illud: Regina pecunia rerum. &: Pecuniæ Eccles 10. obediunt omnia. Porrò quod dicitur aurum multos perdidisse, varijs modis declarari potest esse verum. Nam & de perditione corporali verum est, tum quòd propter aurum plerique sibiipsis causa fuerunt exitij & mortis, iniicientes se in grauissima discrimina lucris causa: tum quòd propter aurum plerique alijs mortem intulerunt, spoliantes eos & occidentes. Et de perditione spiritali longè magis verum est, quia auri cupiditas multorum salutem spiritalem impedit & perdit, cum eos ab æquitate ad impietatem pertrahit, iuxta illud Pauli: Qui volunt diuitis 1. Tim. 6. fieri, incidunt in desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Atque de hac perditione hic potissimum Sapientem loqui secunda sententiæ pars satis indicat. Vult enim aurum perdere multos, quia eos à debito officio retrahit, vt iustitiam peruertant, iuxta illud: Munera excecant oculos sapientum, & mutant Deut. 16. verba iustorum.

Non

4 Non litiges cū homine linguato, & non strues in ignē illius ligna.

Sicut ob potentiam & diuitias alicuius monuit abstinere à cōtentione cum illo, ita nunc tertio monet similiter abstinere ob alicuius loquacitatem, quòd contendendo cū tali, non solū quis illū non sedabit, sed magis etiam accendet ad rixas, & iracundiæ ac loquacitati eius materiam ampliozem subministrabit. quòd pulchrè dicit per allegoriã; struere ligna in ignem eius. Cui simile est quod per prouerbiū dicitur: Oleum flammæ addere. Sic monuit & Cato: Cōtra verbosos noli contendere verbis.

5 Ne communicates homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur.

Græca habent ad verbum; Ne colludas indocto, ne ignominia afficiantur progenitores tui. quod interpret noster intellexit de ignominia verbis inferenda ab indocto. At alij intelligunt significari, declinandam familiaritatem cum stulto & imperito, ne quis talibus familiaris effectus, talis etiam efficiatur, sicque ignominia afficiat suos maiores. Nam vt filius sapiens, est gloria patris: sic indoctus & stultus, est eiusdem ignominia. Iuxta nostram lectionem docetur, à familiaritate & cōsortio imperiti, qui scilicet virtutem & honestatem necdum didicit, abstinendum, quòd periculum sit ne talis, quales ferè de seipsis bene sentiunt, & de omnibus alijs malè, nec suæ linguæ moderari nouerunt, aliquando inter garriendū malè de parentibus nostris loquatur, eos quibusdam de criminibus accusans, aut profapiæ ignobilitatem obijciens, sicque ad rixas & pugnas prouocet.

6 Non despicias hominem auertentem se à peccato, neq; improperes ei. Memento quoniam omnes in corruptione sumus.

Græcè non sunt duo verba, despicias & improperes, sed tantum *ὀνειδίζεις*, ne exprobres homini. Pro, corruptione, Græcis est *κατακλιμαίωσις*, hoc est, in correptionibus. Proinde nil dubitandum est quin legendum sit non, corruptione, sed correptione, quomodo habebat vnum scriptorum, & quædam item impressa Biblia. Sensus enim est; omnes sumus obnoxij reprehensionis, nimirum quia non est iustus quisquam qui faciat bonum, & non peccet. In multis enim offendimus omnes. Cuius rei consideratio cū nos monere debeat, vt ne feueri simus etiam in eos qui adhuc peccare pergunt, multò magis exigit vt admissa peccata non exprobremus respiscenti. Qui non solūm despiciendus non est, nec vituperandus, sed etiam suscipiendus, laudandus & fouendus, exemplo **Lucæ 7.** Christi, qui Magdalenæ pœnitenti astitit contra Pharisæum, & in parabola filium prodigum docuit à patre cum gaudio receptum. Sapiens ergo id vetat quod maximè cauendum est, & suo more contrarium potius significat esse faciendum, sicut & in sequenti sententia.

Ne

7 Ne spernas hominē in sua senectute, etenim ex nobis fenescunt.

Non enim ob senium homo spernendus est, sed honorandus, iuxta illud *Leuit. 19.* Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Et tamē sunt iuuenes qui sua fortitudine elati, atque infirmitatem senum considerantes, aut vitia quædam per ætatem in eis obseruantes, insolescere audent contra eos, & irridere, atq; ignominia afficere. Quos hic reprimat Sapiens, consideratione secuturæ senectutis. Nam, inquit, ex nobis senes fiunt; itaque senectus etiam tibi expectanda est, nec putandum te semper in eo vigore, quo es iuuenis, permanfurum.

8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens quoniã omnes morimur, & in gaudium volumus venire.

Sicut duabus superioribus sententijs consideratione communis conditionis monuit nec respiscētem nec senem spernendum, ita hic simili ratione monet de nullius morte etiã inimici gaudendum, quòd ea vnicuiq; certa sit, & iusto Dei iudicio sæpe acceleretur in his qui de alterius morte lætātur. Vnde & *Prouer. 24.* dicitur. Cùm ceciderit inimicus tuus ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor tuum, ne fortè videat Dominus, & displiceat ei. Et *Iob 31.* Si, inquit, gauisus sum ad ruinã eius qui me oderat, & exultavi quòd inuenisset eum malũ. Omnes, inquit, morimur, hoc est, certò nobis moriendum est, mortiq; appropinquamus: imo tota vita nostra mors quædam est, sicut & sapiens illa mulier dixit ad *Daudem: 2. Reg. 14.* Omnes morimur, & quasi aquæ in terram dilabimur quæ non reuertuntur. Morimur enim legendum est, & non futurum, moriemur, vt quidam libri habēt, cùm Græcis hic sit præsens, *τιλιωτῶ μω*. Altera pars; & in gaudium volumus venire; non est Græcis, & habet duplicē lectionem, vt notatur in *Glosa Ordinaria*. Quidam enim libri habēt, nolumus, quam lectionem sequitur *Rabanus*, vt sit sensus; nolumus venire in gaudium inimicorũ nostrorũ, hoc est, nolumus alios etiam inimicos nostros de morte nostra gaudere, ideoq; nec nos de eorũ morte gaudere debemus, iuxta illud *Tobiæ: 4.* Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquãdo feceris ei. Alij habent cõmunius, volumus, vt de gaudio regni cœlestis intelligatur, ob quod bonũ & sanctum gaudium consequendum, abstinendũ est à malo & impio gaudio de morte inimici, quod impedimentum præbet illius gaudij adipiscēdi. Priorem lectionē crediderim magis genuinam, tum ob *Rabani* authoritatē, tum quòd verifimilius sit interpretem de eo gaudio locutũ quod in primo mēbro prohibetur, de quo & postea dicitur *cap. 18.* Si præstes animæ tuæ cõcupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis. Deinde quia verifimilius est verbũ, nolumus, mutatum à non intelligentibus in verbum, volumus, quàm econtrã.

9 Non despicias narrationem presbyterorũ sapientum, & in pro-
uerbijs eorum conuersare.

G O Et hic

ET hic etiam cum dicit; Non despicias; plus quam dicit significat, nempe senū & sapientū doctrinam auidē suscipiendam. vnde & dicit, in prouerbij eorū, hoc est, in eorū sententijs, & scite prudenterq; dictis conuersare animo scilicet & cogitatione, hoc est, assiduē ea meditare. Duo autē indicat doctrinę sapientum genera, quorum vnū continuatam continet rerum bonarū commemorationē, quod nominat narrationem: alterum sententias certas & doctrinas de ratione vitę ac moribus hominum pronūciatas, quod nominat proueria, vel, vt est Gręcē, paręmias.

10 Ab ipsis enim disces sapientiam & doctrinam intellectus, & seruire magnatis sine querela.

Multa scripta non habent, sapientiam, sed tantum, doctrinam intellectus, sicut Gręca tantū habet παιδεία. Pro, sine querela, est ἰναρᾶς, hoc est, faciliter, dextrē & fęliciter. Cui cōsonat quod noster vertit, sine querela, hoc est, irreprensibiliter, vt scilicet de te verē nemo quęri possit. Inter cęteros fructus qui ex doctrina sapientum percipiuntur, iste est maximus, vt quis siue in aulis principum, siue in republica & ecclesijs fidelium, gratam & vtilem operā pręstare possit, & cum summa gratia eorum qui plurimum possunt, publica negotia eis commissa prudenter & fęliciter administrare. Est enim principū offensio facilis, & periculosa est administratio publicarum rerum.

11 Non te prętereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis.

12 Quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.

Cum dicitur; Non te prętereat; sensus est: Nō prętermittas audire, aut non sinas eam tibi esse ignoratā, vel in obliuionē venire. Quod additur, ipsi enim, vel, vt habent quidam libri, & ipsi enim, &c. Primū significat seniores imitandos iuuenibus, vt quęadmodum ipsi cum iuuenes essent, audierūt seniores: ita & ipsi senes effecti, à iunioribus audiantur. Deinde etiā significat certitudinem & soliditatē doctrinę sapientum, vt quā non ipsi ex suo cōfinxerunt capite, sed continua traditione velut per manus à parentibus suis acceperunt, sicut & illi à suis. Fructū deinde auditę sapientię senū subiungit rursus, docens ab ipsis verā & solidam intelligentiā percipiendā: nec hoc tantum, sed vt percepta intelligentia, etiam quis possit cum necesse erit & oportunū, alios docere, & interrogantibus dare respōsum, ac de propositis aptē sciteq; respondere. Legendum autē potius, dare responsum, vt sit ordo; disces dare responsum; & non, vt quidā libri habent, dabis, declarant Gręca, quę habet δίδω, dare. Significat ergo ab illis nō tantū discendam intelligentiā, sed etiā quid & quomodo loquendū sit, & pro loco, tēpore atq; personis respondendum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

Noster addidit explicandi causa; arguens eos. Sic enim velut accenduntur carbones peccatorum quasi flabello adhibito, dum eorum malitia correpta iritatur, & ad nocendum magis prouocatur: quanquam non solum redargutione id fiat, sed & alijs modis, vt generalius sit absolute dicere: Non accendas carbones peccatorum, pro eo quod est, Noli his qui improbi sunt occasionem siue verbo siue facto præbere, vt eorum malitia comoueatur, & veluti in flammam excitata magis noceat. Cum enim carbones non accenduntur, non nocent: at accensi & in flammam excitati, grauiter vrunt. Atque hoc est quod sequitur; ne incendaris flamma ignis illorum. Non enim Grecis est coniunctio, & quasi duo prohiberentur hac sententia, sed tantum prohibentur accendi carbones peccatorum, idque ad eum finem, vt ne per excitatam flammam pereat vel lædatur is qui eam excitauit. Itaque iucundissima est allegoria, qua monemur non excitare ignem in alio, quo ipsi pereamus. Interpretes intellexit duo prohiberi, proinde inseruit coniunctionem, &. Itaque secundo membro recte intelligitur nos moneri, ne & ipsi eorum malitia & improbitate vehementius commoti, in eam iracundiæ intemperantiam delabamur, vt in aliquam eorum similitudinem deducamur, ardeamusque simili furore quo illi ardent, & seipsos perdunt. Potest tamen etiam nostra lectio in priori intellectu accipi, vt fit sensus: Non incendas carbones peccatorum, & hac ratione caue ne incendaris flamma eorum. Genitiuus, peccatorum, in secundo membro additus ab interprete, non videtur esse à nomine, peccator, sicut in primo membro, sed à nomine, peccatum, vt exponat quid vocet ignem, nempe malitiam eorum, & peccata quibus se & alios lædunt.

14. Ne contra faciētes cōtumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo.

Simile est superiori sententiæ. Præcipit enim similem moderationem adhibendam in homine petulante & maledico, in quem vult non vehementius esse inuehendum, nec acerbius insectandum, aut rixandum cum eo, ne ei detur occasio omnia dicta insidiosè obseruandi, quæ deinde rapiat in calumniam, & in prægrauationem hominis.

15. Noli scenerari homini fortiori te; quod si sceneraueris, quasi perditum habe.

Græce est, *ὡς ἀπὸ ἀλλοτρίου γίνου*, esto quasi qui perdidit. Quod bene vertit noster, quasi perditum habe. Ponitur autem scenerari pro mutuare, vt & alibi sæpe. Et monet ne quis det temerè mutuum homini se fortiori, quod periculum sit ne ille vltro non sit mutuū redditurus, vt qui suæ confidat potentiæ, & præ arrogantia putet sibi quoduis beneficium esse debitum, aut cogi non posse. Periculum item ne qui mutuū dedit, non ausit illud metu potentiæ alienæ repetere: aut si ausit, id faciat magno suo malo, prouocando scilicet potentem ad indignationem & iniuriam pro accepto beneficio. Itaque dicit, si sceneraueris, quasi perditum habe, quia periculum est ne ille non vltro reddat, & vel vi extorquere non possis, vel vt vi extorqueas ferè non expedit, sed vtilius tibi fuerit velut perditum reputare.

16 Non spondeas super virtutem tuam; quòd si sponderis, quasi restituens cogita.

Sunt qui hanc sententiam intelligunt de votis Deo factis, vt hic monet Sapiens, & ne quis voueat Deo quod sit supra vires suas, & cum quippiam quis vouit, cogitet de reddendis votis, quia displicet Deo & *Eccles. 5.* stulta promissio & infidelis, vt dicitur Ecclesiastes 5. Verùm ex Græca dictione patet Sapiensem hic loqui nō de votis Deo factis, sed de fideiusionibus quæ homini pro alio fiunt. Est enim hic verbū ἰγγυδάω, quod significat fideiubere. Sicut enim superiori sententiā docuit de dando tuo, ita iam de præstandis fideiusionibus, quamuis etiam rectè intelligatur in genere de promissionibus quibusuis ab homine homini factis. Quod noster vertit, quasi restituens cogita, Græcè clarius est, ὡς ἀπορίσσω, φροντισῶν, tanquam persoluturus, sollicitus sis. Itaque apud nos verbum, cogita, accipitur pro sollicitum esse, sicut & ibi: *Matth. 6.* Quis autè vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Duo ergo monet, & ne quis supra vires suas quippiam alicui promittat, & si quippiam promiserit, sollicitus sit tanquam qui reddere debeat quod promissit. Nam si pro se promissit, reddere tenetur: si pro alio, periculum est ne pro eo soluere cogatur. Similis est hic locus dum ad fideiusiones aptatur, *Prouer. 6.* loco Prouerb. capite 6. in principio.

17 Non iudices contra iudicem, quoniam secundum quod iustum est, iudicat.

GRæcè est, μὴ δικάζεις ἑξ ἑριῶν, κατὰ γὰρ τὴν δόξαν αὐτῶν κρινούσιν αὐτοὺς, Ne causam agas cōtra iudicem, quoniā secundum opinionem ipsius iudicabunt eum. Itaque similis est hæc sententia plerisque superioribus, quibus monemur videndum cū quibus aut contra quos nobis agendum sit. Sic enim monet, ne litem sulciamus temerè contra iudicē aliquem, quoniam periculum est ne iudices illius causæ futuri, sint sententiā pronuntiaturi iuxta iudicis opinionē, volentes scilicet illi placere, qui eiusdem est cum ipsis ordinis. Noster interpret verbum, δικάζειν, accepit pro iudicare, quod etiam nonnunquam significat. Et significatur non temerè boni alicuius iudicis sententiā reprehendendam, vt fere faciunt homines qui causa ceciderūt: quoniam, inquit, qui verè iudicis officium facit, non iudicat iuxta hominū affectus, vt quisq; ferè facit in propria causa, sed secundum quod iustum est, aut, vt multi libri habent, secundū quod dignum est, quod magis accedit ad Græcam dictionē δόξα. Meritò hæc sententia reprimere deberet audaciam multorum, qui temerè de sententijs suorum iudicum siue ecclesiasticorū siue laicorum iudicant, de quorum æquitate maximè deberet præsumere. Et maximè valet ad docendum neminem se Christo opponere debere, vt qui iudex cōstitutus est à Deo viuorum & mortuorum, iudicaturus omnes in æquitate.

18 Cum audace non eas in via, ne fortè grauet mala sua in te.

Ipsè

19 Ipse enim secundum voluntatem suam vadit, & simul cum stultitia illius peries.

Doctrina hæc vt est facilis, ita & utilis. Monet enim nõ esse temerè iter ingrediendum, ac proinde nec conuersandum cum homine temerario & confidente, qui quiduis audet, quia periculum est ne socius eius grauetur malis quæ ille ex audacia sua & temeritate cõmitter. Ipse enim nõ ambulat secundum iudicium rationis, nec quenquam vult audire rectè monentem, sed sequitur impetum suarum passionum, & insolentiam voluntatis suæ: vnde multa imprudenter aget, per quæ non sibi tantum perniciem adferet, sed etiam socio, qui propter consortium confocius & cooperarius habebitur, aut etiam ex consortio pertrahetur ad consentiendum & cooperandum. Græca pro, vadit, habent faciet. Et vltima pars etiam sic verti potest; Et per stultitiam eius simul peribis; scilicet cum illo. Est enim, *καὶ τῆ ἀφροσύνη αὐτοῦ σωμα πολλῆ.*

20 Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum.

21 Quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & vbi non est adiutorium, elidet te.

Sicut cum audace monuit non cõuersandum, ob periculum malorum in quæ per illius temeritatem facilè inciditur: ita iam monet cum eo qui leui de causa grauitè irascitur, qui etiam fere simul est temerarius in multis agendis, nec litigandum, nec in desertis locis eundem: quia cum talis minima de causa ad iram prouocetur, nec à nocèdo reprimatur sceleris etiam maximi horrore, si nec etiam reprimatur alterius defensione & præsidio, vt sit in solitudine, facilè suum aduersarium elidet, hoc est, deiciet & perdet. Duo enim à nocèdo alicui impedire solent, nempe sceleris horror, & defensio atque subsidium ab alijs periclitanti impensum. Quoniam, inquit, quasi nihil est ante illum sanguis, hoc est, nihili reputat sanguinis effusionem & homicidium. Hoc enim nomine sanguis in scripturis aliquoties designatur, vt ibi: Libera me de sanguinibus. Græcis non est in secundo membro, cum audace, sed *μετ' αὐτῶ*, hoc est, cum ipso, nempe iracundo, sed ferè iracundi sunt & audaces, temerariè passionum impetum sequentes. Veritas huius doctrinæ patuit in Cain, qui fratrem suum eductum in agrum occidit, tum quod paruifaceret fratricidium, tum quòd frater in agro destitutus esset omnium subsidio.

22 Cum fatuis consilium non habeas, non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.

Nostra lectio monet consilia non esse capienda cum imprudentibus, quòd ab eis nõ possint expectari sana & prudentia cõsilia, eo quòd pro sua affectione nõ possint diligere & approbare nisi quæ eis placent, hoc est, stulta & noxia. Græca habent; *ὃ κατ' ἀνοήσιον λόγον σίξαι*, hoc est,

non enim potest (stultus scilicet) verbum continere, vt significetur cum fatuo non tractanda consilia, quòd non possit rem secretam, qualia sunt de quibus consilia quærentur, continere apud se. Est enim leuis ac futillis, plenusque rimarum, vt inquit ille, hac atque illac perfluens. Noster videtur legisse non $\sigma\iota\zeta\alpha$, sed $\sigma\iota\phi\zeta\alpha$, quod est diligere.

23 Coram extraneo non facies consilium, nescis enim quid pariet.

Prou. 25. **I**D monet quod Sapiens in Prouerb. Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo non reueles. Græcis tamen non est, consilium, sed $\kappa\epsilon\lambda\epsilon\tau\epsilon\rho\upsilon$, hoc est, occultum, vt sit sensus: In oculis extranei, tibi que non satis cogniti non committes aliquid quod sit occultandum. Nescis enim, inquit, quid pariet, hoc est, quid ex visis vel auditis à te tanquam ex cõcepto semine, apud se machinabitur, & tandem suo tempore edet in perniciem vel ignominiam tuam.

24 Non omni homini cor tuum manifestes, ne fortè inferat tibi gratiam falsam, [& conuitietur tibi.]

GRatiam falsam, vocat gratiam & benevolentiam fictam, quam opponit integritati & simplicitati eius qui cor suum bona fide alteri aperit. Non omni homini, inquit, cor tuum manifestes, detegendo cuius cordis tui secreta, quæ tantum amico bene probato sunt aperienda, ne fortè cui fidis, & simplici animo tua reuelas, referat & rependat tibi fictam benevolentiam, qua scilicet fingat se tibi amicum, quo magis deprehendat latentes defectus tuos, & ita tandem conuitietur tibi. Aut gratiam falsam, vocat gratiam malam, hoc est, malum pro expectato bono, vt quod addidit interpret de suo, & conuitietur, explicet quid sit gratia falsa, nempe conuitium ab eo, à quo expectabatur fidelitas & amicitia.

CAPVT NONVM.

1 Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctriinæ nequam.

Hoc capite pergit adhuc prosequi quid in plerisque personis sit vitandum. Itaque in principio multis sententijs docetur quid in muliebri sexu sit vitandum. Et primis quidem duabus sententijs docetur quid in proprijs vxoribus sit cauendum. In priori enim docetur, amorè vxoris non debere esse nimium, vt per illū maritus laboret affectione illa vitiosa, quam Græci zelotypiam vocant, cū scilicet maritus vel vxor suspicatur alterū in coniugio amare quempiam, & se minus amari quàm volet. Non zeles, inquit, mulierem sinus tui, hoc est, ne conthoralem tuam quiescentem in sinu tuo ames amore zelotypo, ita vt iugiter metuas te minus amari ab ea, & eam ab alijs amari. Ea enim res præterquam